

NATURA 2000 VELDBEZOEK

VECHT- EN BENEDEN-REGGEGBIED

11 juni 2025, 09.00 – 16.00

Ochtendprogramma – Archemermaten & Eerder Hooilanden

Aanwezig namens Provincie: [] (Provincie), [] (Provincie), [] (Provincie).

Aanwezig namens Terreinbeheerders: [] (Landschap Overijssel), [] (Natuurmonumenten), [] (Natuurmonumenten),

Archemermaten

We beginnen om 09.00 bij het kanostrandje van de Archemermaten. Hier geeft [] achtergrond informatie over hoe Landschap Overijssel het gebied heeft verkregen en wat de potenties zijn. De Archemermaten zijn door ruilverkaveling in het bezit van Landschap Overijssel gekomen en in 1995 ingericht. Naast de Eerder hooilanden betreft dit het enige gebied langs de Beneden-Regge dat binnen Natura 2000 valt.

Ten tijde van de inrichting werd de stroomdalgraslandflora met name nog op voormalige kadestukjes aangetroffen. Bij de inrichting is gekozen voor het (kunstmatig) creëren van hoogtes en laagtes, waarbij onvoorzien ook enkele slecht doorlatende lagen zijn vergraven.

Tegenwoordig zou meer worden uitgegaan van de in het gebied aanwezige dynamiek bij de inrichting. Er is veel potentie in het gebied met betrekking tot de dynamiek van de Regge. Zo brengt de Regge bij (langdurig) hoge waterstanden nog steeds zand aan, wat voornamelijk in 2023 en 2024 goed te zien was. Dit soort dynamiek met actieve zandafzettingen is vrij uniek binnen het N2000 gebied en een vereiste voor de ontwikkeling van stroomdalgraslandflora. De potentie voor de instandhouding en ontwikkeling van stroomdalgraslandflora in het gebied is dan ook relatief groot.

We bezoeken vervolgens enkele vlakken die in 2014 gekarteerd zijn als

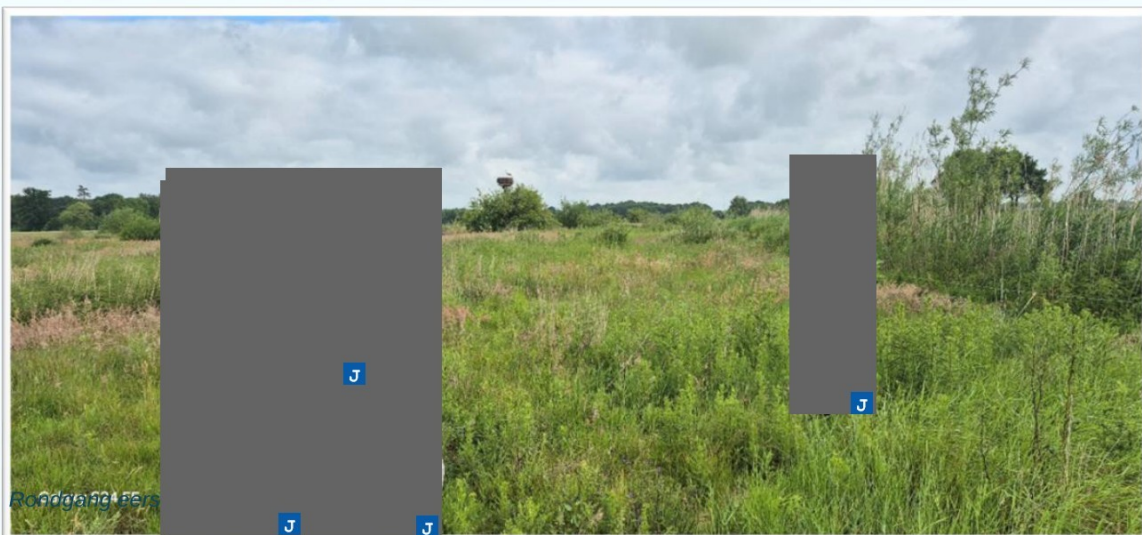
Bezoek aan de

Archemermaten

stroomdalgrasland (zie Figuur 1 op de volgende pagina). Qua beheer is er in het verleden veel opslag verwijderd en vindt er nu begrazing met runderen plaats. Het eerste, langgerekte, vlak ziet er verruigt en verrijkt uit qua grassen (veel gestreepte witbol en veel akkerdistel op bepaalde stukken), naast terugkerende opslag (Figuur 3). Vlak langs de afrastering is de vegetatie nog kort en staan er nog indicatorsoorten zoals geel walstro, maar het is moeilijk om indicatorsoorten vast te stellen in de ruigere en overige delen van het vlak. Dit geeft de uitdagingen in het begrazingsbeheer aan. De runderen grazen het liefst in de lagere, vochtige, delen en rusten in de hoger gelegen koppen. Dit patroon wordt ook in de Koelanden langs de Vecht waargenomen. We zouden juist graag de hoger gelegen koppen begraasd en verschaald willen zien ten behoeve van de stroomdalgraslandflora. Een belangrijke vereiste hiervoor is dat de vegetatie kort de winter ingaat. We bespreken met elkaar dat hier beheersmaatregelen nodig zijn (maaïen) om de verruigging tegen te gaan. [] zal hierop actie ondernemen richting de eigen beheermedewerkers.

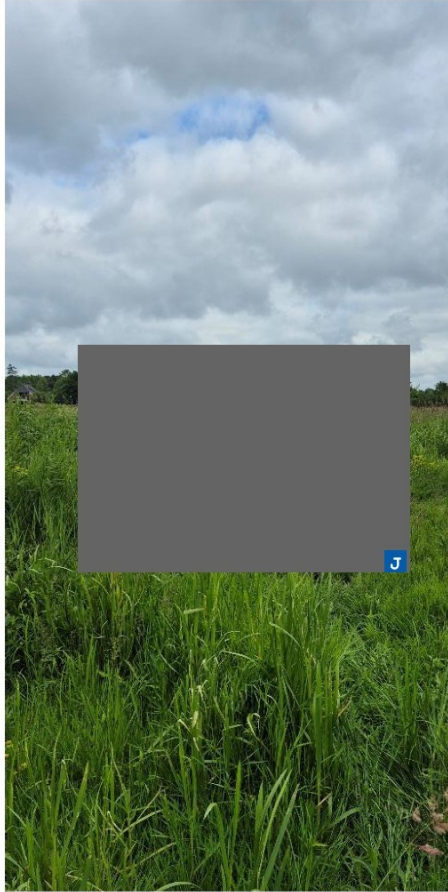

Figuur 1. Gelopen route in de Archemermaten. Blauwe vlakken stroomdalgrasland op basis van kartering in 2014.

We lopen door naar het tweede gekarteerde vlak, de zogenoemde 'paardekop'. Hier vinden we boven op de kop de karakteristieke schrale omstandigheden en stroomdalgraslandflora (steenanjier, kleine tijm, geel walstro). Ook wordt hier en daar kattendoorn waargenomen. Vlak twee bevindt zich daarmee nog in goede conditie. We vervolgen de route langs de Beneden-Regge naar het derde en laatste vlak, dat lager gelegen is. Ook hier vinden we nog kattendoorn en onderweg wordt ook een mannetje grauwe klauwier in het struweel waargenomen.

De inzichten t.a.v. het tot nu toe gevoerde beheer worden besproken tijdens de terugtocht. Het functioneren van de rivierdynamiek met zandafzettingen geeft de goede potentie van het gebied aan. In vlakken twee en drie wordt stroomdalgraslandflora waargenomen. In het eerste vlak is extra beheer nodig om de verruiging tegen te gaan. In het algemeen zou in alle vlakken wel een (extra)maaibeurt kunnen worden uitgevoerd (eventueel gevolgd door beweiding).

Links: Steenampelwiedgebied bij de Maardekop. Rechts: Overgang naar overveengebied. Onder: Steenampelwiedgebied vlak 1.

Eerder Hooilanden

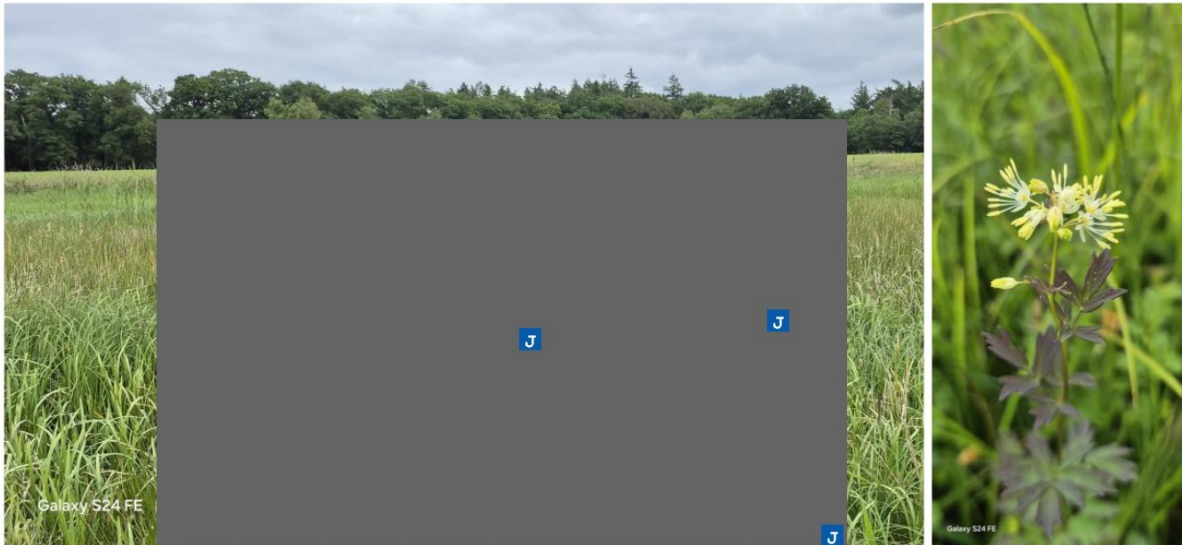
We beginnen om 11.00 bij het informatiebord Eerder Hooilanden en volgen een route langs de afgeronde inrichtingswerkzaamheden fase 1 (zie Figuur 2). begint met een uitleg over de historische achtergrond van het landgoed en hoe dit ook nu nog doorspeelt in interne discussies over inrichting en beheer. Uiteindelijk is gekozen voor een combinatie tussen natuur en kleinschalig agrarisch gebruik. Dit past goed bij de historie maar levert ook uitdagingen op in beheer en gebiedsprocessen. Zo liggen op dit moment de voedselrijkere delen die nog in agrarisch gebruik zijn hoger in het landschap en de voedselarmere delen (schrale graslanden) lager. De lagergelegen delen hebben dus te maken met de lokale aanvoer van vermest grondwater. Wel worden de schralere delen actief gemaaid en afgevoerd. Het is de vraag of dit type beheer afdoende zal zijn voor instandhouding van de habitattypen in de toekomst.

Figuur 2. Gelopen route in de Eerder Hooilanden.

De eerste stop op de wandeling is bij het laatste resterende stuk dotterbloemhooilanden op het landgoed. Op één soort na kwalificeert dit stuk als blauwgrasland. Knelpunt in dit hooiland is het aangrenzende, hoger gelegen en gangbaar beheerde (bemeste) akker. Tot twee jaar geleden waren er nog verschillende soorten orchideeën waar te nemen, evenals kleine valeriaan en dotterbloemen. Nu zijn deze schaars en orchideeën zijn dit jaar nog helemaal niet waargenomen. Het stuk staat inmiddels behoorlijk dik in de veldrus. Op de wandeling nemen we daarnaast relatief veel poelruit, blaaszegge, blauwe zegge, geknikte vossenstaart en greppelrus waar. Naast de bemesting speelt er ook een beheerknelpunt, met name de snelheid waarmee beheersmaatregelen ingezet kunnen worden. Zo is het wanneer het een nat jaar is, vaak lastig om binnen korte tijd aannemers met geschikt materieel te vinden zoals een wetlandtrack. De vraag naar dit soort machines is dan gelijktijdig groot

vanuit verschillende beheerseenheden en organisaties, en het aanbod zeer beperkt. Zo worden kansen in de juiste timing van beheeringrepen gemist. Daarnaast blijft het zoeken naar aannemers met voldoende affiniteit met het systeem. Machinisten die aanvoelen welke stukken te laten staan of weg te halen (vaak op kleine schaal), en wanneer het uiteindelijk ook te nat kan zijn voor ingrepen, met mogelijke schade aan bodemvorming tot gevolg. Deze knelpunten in beheer zijn ook herkenbaar voor Landschap Overijssel en het speelt ook bij Staatsbosbeheer in Twente

Onder: bespreken beheerknelpunten in dotterbloemhooiland.

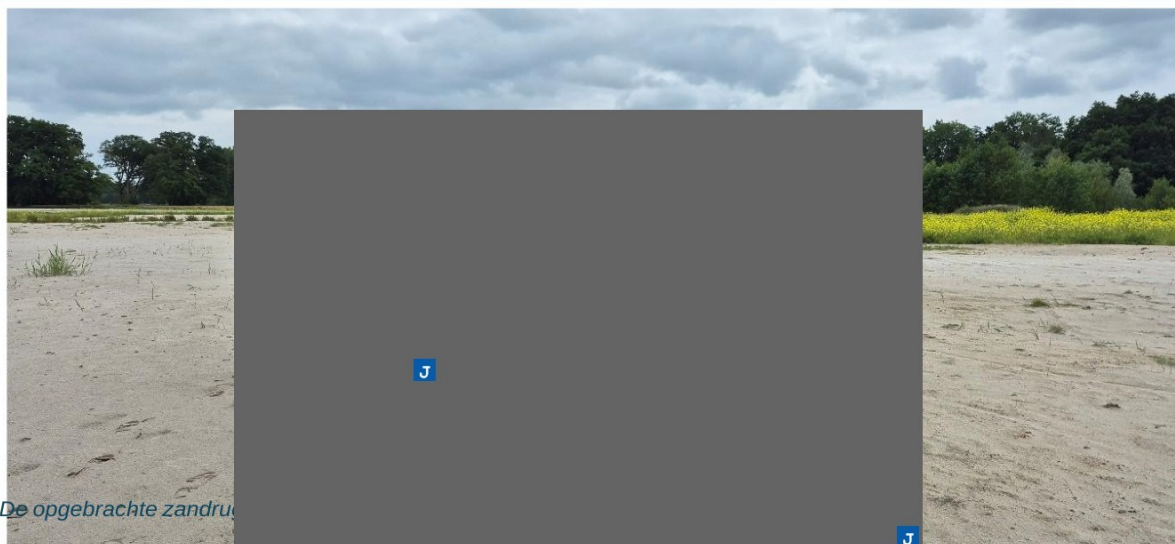
We vervolgen de wandeling over geplagde delen en langs de recent aangelegde slenk die bovenstrooms aansluit op de Bevert en de Hammerwetering. De laatste is over het traject binnen het projectgebied gedempt. Op meerdere plekken treedt nu duidelijk kwel uit (op basis van ijzerfilm op het water. De slenk is op de lage delen aangelegd. Wel zijn de oevers heel precies en gelijk gegraven. Dit had voor de natuurwaarden wel iets gevarieerder en rommeliger mogen zijn om nog meer microgradiënten in habitat langs de oever te verkrijgen. Natuurlijk kunnen deze gradiënten ook nog over de tijd ontstaan aangezien de nieuwe slenk enigszins meandert en er soms grote hoeveelheden water doorheen moeten. De tijd zal het leren. Op de brug wordt nog een roodoogjuffer gespot, indicatief dat er drijvende waterplanten in het recent herstelde systeem aanwezig zijn.

Overgang richting recent ingerichte slenk, waar plaatselijk kwel uitteed. Onder: De ingerichte slenk.

Na het oversteken van de brug komen we bij het tweede stoppunt van de wandeling aan. Op deze recent aangebrachte zandrug heeft Natuurmonumenten de ontwikkeling van stroomdalgraslanden voor ogen. De zandrug betreft een relatief groot oppervlak en ook de karakteristieken van het zand sluiten goed aan bij het lokale systeem (langs de Vecht bij Gramsbergen gewonnen). [redacted] waarschuwt om vooral in het begin alert te zijn op de verspreiding van soort als akkerdistel, die kunnen de boel snel overwoekeren. [redacted] zal er qua maaibeheer alert op zijn. De vraag is alleen hoe de kenmerkende soorten van stroomdalgraslanden zich hier zouden moeten vestigen.

Spontane vestiging zal niet mogelijk zijn gegeven het gebrek aan een bovenstrooms nabijgelegen bronpopulatie. Het voornemen is om zaden te verzamelen uit ander stroomdalgraslanden in hetzelfde Floron district en deze vervolgens op de zandrug in te zaaien. Dit komt ook overeen met maatregel M35 uit het beheerplan voor VBR. Mogelijke soorten om in te zaaien, gebaseerd op de verspreidingsatlas, zouden steenanjer, geel walstro, overblijvende hardbloem, kleine en grote tijm, grasklokje en tripmadam kunnen zijn. Er zal nog moeten worden gekeken waar dit zaad materiaal precies verzameld zou kunnen worden en of er direct na de zaadwinning uitgezaaid kan worden in augustus/september. Daarnaast kan voor een vollediger inzicht in de terug te brengen soorten het beste naar referentiegebieden in Duitsland gekeken worden (Meppener Kuhweiden, Borkener Paradies), waar nog relatief intacte stroomdalgraslandflora voorkomt.

De opgebrachte zandrug

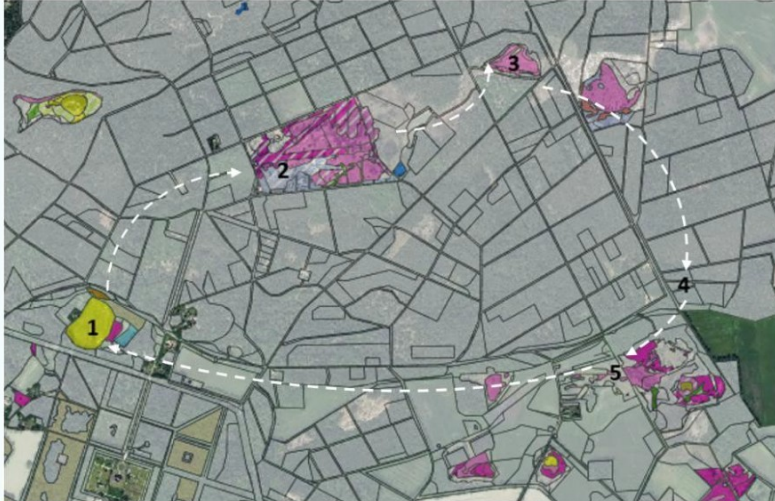
Middagprogramma – Eerder Veld, de Brakel, Eerder Achterbroek

Aanwezig namens Provincie: [redacted] (Provincie), [redacted] (Provincie),
[redacted] (Provincie).

Aanwezig namens Terreinbeheerders: [redacted] (A.S.R./Landgoed Junne), [redacted]
(Staatsbosbeheer), [redacted] (Natuurmonumenten), [redacted]
(Natuurmonumenten).

Het vennetje

We beginnen de wandeling rond 13.00 bij het zure ven dat net ten westen van het kantoor van Natuurmonumenten ligt (Punt 1 in Figuur 3). Hier ligt duidelijk een beheerknelpunt in de overwoekering van het ven door opslag van de Amerikaanse trosbes. Een invasieve exoot uit Noord Amerika. Door het uitgebreide wortelstelsel is de plant moeilijk uit de grond te trekken, wat machinale verwijdering nodig maakt. Hiervoor zijn wel machines nodig die kunnen functioneren op de natte condities in het zure ven. [J] geeft aan dat Staatsbosbeheer door meerjarig machinaal beheer de soort nu tot beheersbaar niveau heeft teruggedrongen in de verderop gelegen Besthmenerveentjes. [J] geeft aan dat Natuurmonumenten op dit moment een subsidieaanvraag voorbereidt om de trosbes machinaal te kunnen verwijderen.

Figuur 3. Gelopen route gedurende het middagprogramma

De aanwezigen discussiëren over de noodzaak om de bestrijding van de trosbes integraal te benaderen en ook te bedenken hoe dit samenhangt met andere knelpunten in het gebied. Voor het behoud van de zure vennen is deze bestrijding absoluut noodzakelijk. De algemene lijn is om de versnippering van zeldzame habitats zoals de zure vennen en vochtige heiden in het gebied tegen te gaan door middel van verbindingzones. Echter moet ervoor gewaakt worden dat zulke verbindingzones niet verworden tot verspreidingswegen voor de trosbes. De wandeling wordt doorgezet vanaf het zure ven naar het Eerderveld.

Opslag van trosbes op het zure ven.

Het Eerderveld

Het Eerderveld (punt 2 in Figuur 3), is ten dele geplagd en er is veel gekapt. Het afgelopen, natte, jaar heeft tot meer pionierssituaties geleid op de geplagde stukken. Er staan nu relatief grote plakken kleine zonnedauw tussen de dopheide. De vochtige heide staat wijdverbreid op het Eerderveld, al is er nog veel opslag van pijpenstrootje. Dit blijft met het huidige stikstof depositieniveau lastig terug te dringen.

Geplagde delen van het Eerderveld met plakken kleine zonnedauw (rood) tussen de dopheide.

Qua fauna is het gebied verarmd, er zijn nog maar weinig adders. Ook zijn er soorten verdwenen zoals de klokjesgentiaan en de aardbeivlinder. Potentieel is het gebied naast de adder ook geschikt voor de gladde slang en de levendbarende hagedis. Om de versnippering van de kwetsbare habitats en soorten op het Eerderveld tegen te gaan is er een lange corridor aangelegd naar een hoger gelegen veenrestant, onder het programma Vipera verbind. De wandeling volgt deze corridor (van punt 2 naar 3). Een corridor tussen het Eerderveld, het hoogveenplateau enerzijds en de Brakel en de heide terreinen in het Eerder Achterbroek ontbreekt nog. Staatsbosbeheer geeft aan dat zij bij het kappen van bos hiervoor aanlopen tegen de voorwaarden van FSC (meer kappen is niet mogelijk).

Een open vraag blijft in hoeverre de aangelegde corridor nu wordt benut. Daarnaast is onbekend welke tijdspanne je redelijkerwijs mag verwachten voordat geïsoleerde populaties (adders) elkaar weten te vinden. Met betrekking tot dit thema tekenen zich ook verschillende zienswijzen af. Staatsbosbeheer geeft aan dat nu de randvoorwaarden in termen van corridor aanwezig zijn, de adder populaties de tijd moet worden gegeven om zich op natuurlijke wijze met elkaar te verbinden. Natuurmonumenten wil dit verbindingsproces actief ondersteunen door adders bij te plaatsen vanuit andere gebieden.

Staatsbosbeheer is geen voorstander van het bijplaatsen van adders. Alle partijen zijn het er over eens dat een gedegen monitoring van de adder populatie in het gebied belangrijk is. Zo kunnen knelpunten, bijvoorbeeld in populatieopbouw (aantal geslachtsrijpe mannetjes en vrouwtjes), meegenomen worden in het afwegen van mogelijke ingrepen. Deze soort kennis is momenteel nog niet voorhanden. Wel is de aanwezigheid van de adder in de gebieden reeds eerder door [redacted] in beeld gebracht.

Eenmaal op het hoogveenplateau aangekomen (punt 3 op de kaart) wordt ook hier een doorlopend beheerknelpunt waargenomen in de vorm van berkenopslag. Daarnaast wordt vastgesteld dat idealiter versnippering verder zou worden tegengegaan door een corridor tussen het Eerderveld, het hoogveenplateau enerzijds en de Brakel en de heide terreinen in het Eerder Achterbroek anderzijds.

Staatsbosbeheer geeft aan dat zij bij het kappen van bos aanlopen tegen de voorwaarden van FSC (meer kappen is momenteel niet mogelijk).

Junnerflier

Na het doorlopen van de corridor wordt een bezoek gebracht aan de Junnerflier (punt 4 op de kaart). kaart aan dat de agrariër die gebruik maakte van de Junnerflier onlangs is gestopt. Dit biedt kansen voor natuurontwikkeling ter plekke (zie eerder advies van NM, SBB en LO). Het (grond)waterpeil in de Junnerflier kan worden verhoogd en het gebied zelf kan natuurlijk worden ingericht. Dit is dan ook een verbetering voor de hydrologische situatie in de Brakel. Er wordt een hoogtekaart bijgepakt en legt uit hoe de Junnerflier in principe een lage kom is waar van de omringende kanten water inzijgt. Het (grond)water dat de Junnerflier verlaat voedt dan ook weer de Bevert. Zonder doorlopende agrarische bemesting zal de kwaliteit van de instroom van grondwater vanuit de Junnerflier in de Bevert dan ook verbeteren.

Uitleg over de hydrologische functie van de Junnerflier.

Er wordt besproken wat de juiste aanpak zou zijn om ook tot verdere vershraling van de Junnerflier te komen. Dit omdat er nog wel een 'bemestingserfenis' in de bodem zit. Afgraven is geen optie aangezien dit de hoogte van de Junnerflier zou verlagen en zou de hydrologische functie van het gebied zou aantasten. Er zal dus op een andere manier gekeken moeten worden om de voedselrijkdom van het gebied terug te brengen, zoals uitmijnen.

De Brakel

De laatste stop tijdens het gebiedsbezoek is het aangrenzende gebied de Brakel (punt 5 op de kaart). Op de habitattypenkaart is goed te zien hoe geïsoleerd en versnipperd de kwetsbare habitattypen op de Brakel liggen ten opzichte van enerzijds het Eerderveld en anderzijds het Eerder Achterbroek. Tijdens de ronde op de Brakel worden nog enkele bijzondere en zeldzame planten waargenomen, zoals de klokjesgentiaan (die in andere delen van het gebied grotendeels is verdwenen). Dit benadrukt nogmaals het belang van verbinding tussen kwetsbare habitattypen en de daarbij behorende soorten. Helaas lukt het niet om ook het heidekartelblad waar te nemen. Deze soort is in voorgaande bezoeken nog wel waargenomen. Een ander beheerknelpunt dat naar voren komt is de opslag van wilgen. Bij niet maaien zal het gebied binnen afzienbare tijd weer vollopen met wilg.

Deelgebied de Brakel, waar de klokjesgentiaan werd waargenomen.

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen